

Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik ve Resimleme Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Analysis of Children's Picture Books in terms of Certain Variables on Content and Illustration Features

Mübeccel GÖNEN**, Hilal KARAKUŞ***, Hatice UYSAL****, Ayşe KEHCİ*****
Zeliha ULUTAŞ***** , Öznur KAHVE*****

• *Geliş Tarihi:* 07 Şubat 2014 • *Kabul Tarihi:* 09 Kasım 2015 • *Yayın Tarihi:* 31 Ekim 2016

ÖZ: 2000-2010 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırmada tarama-betimleyici yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın kuramsal kısmı için kaynaklar taranıp, bilgiler derlenmiştir. 2000-2010 yılları arasında yayımlanan okul öncesi öykü kitaplarından oluşan 150 kitaba, hazırlanan kitap inceleme formu uygulanmıştır. Kitap inceleme formu ile kitapların fiziksel, resimleme, içerik ve karakter özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ankara ilinde bulunan çeşitli kitapevlerinden ve kütüphanelerden ulaşılan 2000-2010 yılları arasında Türkçe yayımlanmış okul öncesi döneme hitap eden 150 kitap çalışma grubunu oluşturmuştur. Resimleme özellikleri açısından incelenen kitapların daha çok; renkli, resim alanı bir çerçeve ile metinden ayrılmayan ve yalın hatlı resimleri olduğu belirlenmiştir. Resimli çocuk kitaplarında genel olarak yalın hatlı resimler tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: resimli kitaplar, karakter, resimleme, içerik, çocuk edebiyatı.

ABSTRACT: In this respect, objective of the study consists of analysis of content and illustration features of children's picture books published in Turkey during the years 2000-2010. In the research, scan-descriptive method was used. For the theoretical part of the research, sources were scanned and information was compiled. Book review form was applied on 150 books consisting of preschool story books published during 2000-2010. Through the book review from, physical, illustration, content and character features of the books were examined. The study group of the research was determined using appropriate sampling method. The study group consisted of 150 books obtained from various bookstores and libraries located in Ankara, published during 2000-2010 in Turkish and which appeal to pre-school study group. In terms of illustrating features, examined books were determined as to have mainly; colored, unframed and simple edge pictures. In children's picture books in general, simply edge pictures are preferred. The findings are discussed in the light of the relevant literature.

Keywords: picture books, character, content, illustration, children literature

1. GİRİŞ

Günümüzde bilgi ve teknolojinin hızla ilerlemesine paralel olarak eğitimde kullanılan araç, gereç ve yöntemler de değişmektedir. Bilgisayar, internet ve birçok modern etkileşimli aracın eğitimde yaygın bir şekilde kullanılmasına rağmen eğitim kurumlarının ve insanların vazgeçemediği kitap, basılı eğitim araçlarının başında gelmektedir. Toplumların gelişmesi ve ilerlemesi, kitap okuma alışkanlığı edinmiş bireyler yetiştirme ile doğru orantılıdır. Bu sebeple,

*Bu çalışma 15-16 Mayıs tarihinde düzenlenen “Öğretmen Eğitiminde Politikalar ve Sorunlar 4. Uluslararası Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, mgonen@hacettepe.edu.tr

*** Arş. Gör. Uzm., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, hilal_karakus@hacettepe.edu.tr

**** Arş. Gör. Uzm., Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde, huysal@nigde.edu.tr

***** Öğretmen, MEB, Nevşehir

***** Öğretmen, MEB, Malatya

***** Öğretmen, MEB, Denizli

toplumu bilgi toplumu seviyesine çıkarabilmek için çocukların eğitiminde ders kitapları dışında çocuk edebiyatı eserlerinden de yararlanmak önemlidir (Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş, 2011). Çocuk kitapları hem örgün eğitim kurumları içinde yer alarak; hem de diğer zamanlarda değerlendirilen bir meta olarak çocuk dünyasının içinde yer almaktadır. Çocuklar bu kitaplar aracılığıyla yetişkin dünyasına aday olmaktadır (Çatalcalı Soyer, 2009). Çocuklar için yazılan kitaplarda dilin açık ve anlaşılır kullanımı, konu seçimi ve yapılandırılması, toplumsal ve kültürel unsurların aktarılması gibi hususlarda özen gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca metinlerin içeriğine uygun ve çocuk dünyasına hitabeden resimlerin de kitaplarda yer alması gerekmektedir (Bulut ve Kuşdemir, 2013).

Çocuk ve edebiyat kendi içlerinde derin anlam içeren iki kavramdır. Bu kavramların birbirleriyle ilişkisi çocuğun doğumuyla başlar. Çocuk doğduktan sonra sesler kanalıyla etkileşime girer, kendi kültürünün dil yapısını ailesinden dinler, benzer sesler çıkararak yeterli hazır bulunuşluğa geldiğinde ise dili kullanmaya başlar. Çocuğun dinlediği ilk edebi eserler ninniler, öyküler ve masallardır. Çocuk edebiyatla iletişimi önce yetişkin aracılığıyla yapar. Resimli kitapların çocuğun hayatına girmesiyle çocuk öyküyü dinlerken resimlerine bakmaya, dinlediği öyküyü ya da masalı aklında somutlaştırmaya başlar. Böylece çocuk dinlediği öyküyü beyninde oluşturmuş ve yaşantısına katmış olur (Bilgin, 2011). Çocuk sürekli değişen ve gelişen bir varlık olduğundan çocuğun ruh hali de hızla değişimler göstermektedir. Çocuğun sanatsal gelişimi yaptığı resimlerde gözlemlenir; ayrıca sunulan sanat ürünleri ile gelişir. Her yaşta çocuğun ilgi gösterdiği resimli kitaplar farklıdır. İçerik ve resimleme yönünden çocukların ilgi gösterdiği kitaplar dönemlerine göre farklılık göstermektedir. Normal olarak çocuğun kitapla ilişkisi on bir aylıkken başlamaktadır. İlk dönemlerde kitap eğlendirici oyuncak gibidir. Çocuğun kitapla karşılaşması, önce resimle olur, daha sonra resim-metin işbirliği ile devam eder. Resimli kitapların çocuğun gelişimine, sosyalleşmesine faydasının yanında küçük yaşlarda başlayan çocuk-edebiyat-kitap ilişkisi çocuğun gelecek yaşamında kitap sevgisi ve okuma kültürünün oluşmasına da zemin hazırlamış olur. Çocukta oluşan kitap kültürü çocuğu yorum yapan, düşünen, araştıran, yaratan ve tartışan birey haline getirir (Bilgin, 2011).

İyi yazılmış ve resmedilmiş çocuk kitapları hazırlamak için ayrı bir özveri göstermek gerekmektedir. Bunun için de okul öncesi eğitim ve çocuk gelişimi alanı uzmanları, edebiyat alanı uzmanları, ressamlar ve tasarımcılar beraber ve işbirliği içinde çalışmalıdırlar. Bu kitapların çocukların gelişimi ve öğrenmesi açısından önemi göz ardı edilmemelidir (Gönen, Aydos, Şentürk, Karaca, Kahraman ve Tuna, 2013). Çocuk kitapları, çocukların bilişsel, sosyal, dil gelişimi, kişilik gelişimi gibi birçok alanda gelişmesini sağlayan en önemli eğitim araçlarından biridir. (Bulut ve Kuşdemir, 2013). Resim, erken çocukluk sürecinde, başlı başına bir okuma biçimine karşılık gelmektedir. Kişilik gelişiminin en önemli aşamasını oluşturan 3–6 yaş aralığı, resimli kitap okumanın da önemli bir dilimini oluşturmaktadır. 3–6 yaşlar, çocuğun bireyselliğinin şekillendiği önemli bir zaman aralığıdır. Bu eserlerin yerel değerlerin yanı sıra, öncelikle evrensel niteliği olan değerleri öne alması, bu eğitimin niteliği açısından önem arz etmektedir (Uğurlu, 2013). Çocuk, edebiyat ile ne kadar erken yaşta karşılaşarsa okuma alışkanlığını kazanması, dil gelişimi, kendini ve çevresini tanıması o kadar kolay olacaktır. Bu konuda da okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan eğitimcilere ve hizmete başlayacak olan öğretmen adaylarına büyük görevler düşmektedir (Ergün ve Gündüz, 2011).

Çocukların kitap karakterleriyle kendilerini özdeşleştirmeleri, olumlu rolleri benimseyip hayatlarına geçirmeleri açısından önemlidir (Mardi, 2006). Çocuklar, kitaplarında kendi yaşatlarının başlarından geçen olayları dinlerken, seyretmekten de çok zevk alırlar. Kahramanların çocuk olduğu kitaplarda resimlemelerin renkli ve sevimli olması, ayrıca fazla detaylı olmayan çizgilerle oluşturulması gerekir. Resimler, onların yaşlarına göre dünyayı algılayış biçimlerine uygun, dönemlerine özgü ayrıntılar taşımalıdır. Bu tip eserleri çocuklar ilgi ile izleyip okuyacaklardır. Karakterler, düşünce, duygu ve eylemleriyle, sorunlara karşı

geliştirdiği çözümlerle çocuğun çevresiyle olan ilişkilerini düzenlemede, tepkilerini bilinçlendirmede etkili bir özdeşim ögesi olur. Çünkü çocuk öyküdeki karakterle kendini ve dünyayı tanır. Resimlemelerle desteklenen bu tür öyküler, çocuğun çizilen karakterleri yazılanla birlikte düşünmesini ve algılamasını kolaylaştırır (Mardi, 2006). Çocuk kitaplarındaki kahramanlar, çocuğun kitapla etkileşim içine girdiği ilk andan itibaren bir “kahraman” olmaktan çıkar ve çocuğun kendisiyle özdeşim kurduğu bir “arkadaş” olur; böylece çocuğun güven duygusu gelişir. Özdeşim kurulan bu “arkadaş” kimi zaman bir hayvan, bir bitki, bir makine, kimi zaman ise bir insan olur. Bu yaştaki çocuklar, çevresinde gördüğü, duyduğu, bildiği ve yakından tanıdığı canlıları veya nesnelere kitaplarda görmekten hoşlanırlar (Zivtçi, 2005). Kahramanların hayal gücü ile ulaşılabilecek özelliklerinin olması hem çocuğun ilgisini çeker hem de hayal gücünü geliştirmesine olanak vermektedir (Döl, 1999). Olay ve karakterdeki bütünlük, eserin inandırıcılığı çocuğun kahramanla özdeşim kurması açısından önemlidir (Zivtçi, 2005). Kitaplarda yer alan gerçek yaşama uygun ve uygulanabilir olumlu davranışlar çocuklar tarafından örnek alınabilmektedir. Kitap kahramanlarının sayısının çok olması okul öncesi dönem çocukları tarafından temanın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Birkaç kahraman arasında gerçekleşen olaylarda model alma ve olayın bütünlüğünü kavrayabilme daha rahat gerçekleşmektedir (Konar, 2004). Çocuk kitaplarındaki kahramanların özellikleri, inandırıcılığa ters düşmemesi açısından fazla abartılı olmamalıdır. Ayrıca geliştirilen başkahramanın sorunlarla başa çıkamaması, yenilgiye uğraması çocuklar üzerinde olumsuz bir etki yaratabilmektedir. Bu yüzden geliştirilecek olan kahraman, olaylara yön veren, sorunları çözüme ulaştıran, merak ögesini sürekli canlı tutabilen bir kişiliğe sahip olmalıdır (Zivtçi, 2005). Günümüzde çocuk kitaplarının öğretmenlerin vermek istedikleri değerlere ve karakter eğitime uygun olarak yayınlanması da amaçlanmaktadır. Çocukta güçlü bir yapı oluşturmak ve bu yapıya sağlam bir tuğla yerleştirmek gibi dünyada basılan kitaplar, çocukların karakter gelişimini güçlendirmektedir (Young, Hadaway ve Ward, 2013). 2000-2010 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada tarama-betimsel yöntem kullanılmıştır. Tarama araştırmaları; bir evreni en iyi temsil edebilecek düzeydeki örneklem grubuna yöneltilen sorular ve uygulamalar ile o grup hakkında bilgi sahibi olmak için yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). Araştırmanın kuramsal kısmı için kaynaklar taranıp, bilgiler derlenmiştir. 2000-2010 yılları arasında yayımlanan okul öncesi öykü kitaplarından oluşan 150 kitaba, hazırlanan kitap inceleme formu uygulanmıştır. Kitap inceleme formu ile kitapların içerik ve resimleme özellikleri incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

2.2.1. Çalışma grubunun özellikleri

Araştırmanın çalışma grubunu Yapa, Zambak, Esin, Ünlü, Mavi Bulut, Kök, Tübitak, İş Yayınları, Kanat Çocuk, Kaknüs Çocuk, National Geographic ve MEB yayınevlerinden ulaşılabilecek Türkiye’deki 2000-2010 yılları arasında yayımlanan okul öncesi dönem resimli çocuk kitapları oluşturmuştur. 150 kitaba uygulanacak kitap inceleme formu 21 sorudan

oluşmaktadır. Sorularda kitap yayın yılı, yayınevi, yazar, ressam, içerik, karakter ve resimleme açısından analiz edilmiştir. Çalışmada incelenen 150 kitabın künye bilgilerine ilişkin yapılan analizler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Resimli kitapların künye bilgileri yönünden dağılımı

		N	%
Yazar	Yerli yazar	126	84,0
	Yabancı yazar	24	16,0
Ressam	Yerli ressam	134	89,33
	Yabancı ressam	16	8,67
Basıldığı Şehir	İstanbul	107	71,33
	Ankara	36	24,0
	İzmir	7	4,67
Basıldığı Yayınevi	Yapa	53	35,34
	İş Yayınevi	11	7,33
	Esin Yayınevi	6	4,0
	Zambak	6	4,0
	Morpa	20	13,34
	Timaş	8	5,33
	Gönül Yayıncılık	5	3,33
	Çilek Yayınları	5	3,33
	Tudem	8	5,33
	Diğerleri	28	18,67
Basıldığı Yıl	2000	6	4,0
	2001	3	2,0
	2002	21	14,0
	2003	11	7,33
	2004	15	10,0
	2005	7	4,67
	2006	26	17,33
	2007	27	18,0
	2008	17	11,33
	2009	10	6,67
Baskı Sayısı	2010	7	4,67
	1.Baskı	129	86,0
	2.Baskı	14	9,33
	3.Baskı	3	2,0
	4.Baskı	3	2,0
	5.Baskı	1	0,67

Tablo 1'de görüldüğü gibi incelenen kitapların %84'ü yerli yazarlara, %16'sı yabancı yazarlara aittir. Kitapların %89,33'ü yerli, %8,67'si yabancı ressamlar tarafından resimlenmiştir. Resimli çocuk kitaplarının %71,33'ü İstanbul, %24'ü Ankara ve %4,67'si İzmir'de yayınlanmıştır. Bu kitapların %35,34'ü Yapa, %7,33'ü İş Yayınevi, %4'ü Esin Yayınevi, %4'ü Zambak, %13,34'ü Morpa, %5,33'ü Timaş, %3,33'ü Gönül Yayıncılık, %3,33'ü Çilek Yayınları, %5,33'ü Tudem yayınlarına ait kitaplardır. %18,67'si ise diğer yayınevlerine aittir. Tabloda görüldüğü gibi kitapların %4'ü 2000, %2'si 2001, %14'ü 2002, %7,33'ü 2003, %10'u 2004, %4,67'si 2005, %17,33'ü 2006, %18'si 2007, %11,33'ü 2008, %6,67'si 2009, %4,67'si 2010 yıllarına aittir. Ayrıca kitapların %86'sı 1. baskı, %9,33'ü 2. baskı, %2'si 3. baskı, %2'si 4. baskı, %0,67'si 5. baskıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

2000-2010 yılları arasında yayımlanan okul öncesi resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerin, içerik ve resimlerin incelenmesi araştırmacılar tarafından uzman görüşüne

sunularak forma ulaşılabilen verilerle son şekli verilmiştir. Ulaşılabilecek okul öncesi dönem resimli çocuk kitapları forma göre okunup değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Resimli Çocuk Kitaplarının Sayfa Düzeni-Dilbilgisi Özellikleri Yönünden Dağılımı

İncelenen resimli çocuk kitaplarının sayfa düzeni-dilbilgisi özellikleri analiz edilmiş ve bulunan sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Resimli çocuk kitaplarının sayfa düzeni-dilbilgisi yönünden dağılımı

	N	%
Dili yalın	150	100
Dili devrik	15	10
Dili kurallı	35	90
Somut tema	126	84
Soyut tema	24	16
Noktalama işaretlerine dikkat edilmiş	150	100,0
Noktalama işaretlerine dikkat edilmemiş	0	0,00
Sol marj aynı yerden başlıyor	145	96,67
Sol marj aynı yerden başlamıyor	5	3,33

Tablo 2’de görüldüğü üzere kitaptaki cümlelerin %100’ü yalın, %10’u devrik, %90’ı kurallı, %84’ü somut temalı, %16’sı soyut temalıdır. Kitapların tamamında noktalama işaretlerine dikkat edilirken, sol marjın %96,67 oranında aynı yerden başladığı, %3,33 oranında ise farklı olduğu tespit edilmiştir.

3.2. Resimli Çocuk Kitaplarının Resimleme Özellikleri Yönünden Dağılımı

Çalışmada incelenen kitaplardaki resimlerin nasıl olduğu hakkında analiz yapılmış ve bulunan sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Resimli çocuk kitaplarının resimleme özellikleri yönünden dağılımı

	N	%
Siyah-Beyaz	2	1,33
Renkli	147	98,0
Fotoğraf	1	0,67
Resim çerçeve ile metinden ayrılmış	57	38,0
Resim çerçeve ile metinden ayrılmamış	93	62,0
Yalın	114	76,0
Detaylı	36	24,0

Tablo 3’te kitaplar resimleme özellikleri açısından incelenmiş ve %1,33’ünün siyah-beyaz, %98’inin renkli, %0,67’sinin fotoğraf, %38’inde resim çerçeve ile metinden ayrılmış, %62’sinde resim çerçeve ile metinden ayrılmamış, %76’sının yalın ve %24’ünün detaylı olduğu belirlenmiştir. Çocuk kitaplarında genel olarak yalın resimler tercih edilmiştir.

3.3. Resimli Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri Yönünden Dağılımı

Çalışmada incelenen 150 resimli çocuk kitaplarının tür ve bazı içerik özelliklerini belirlemek için yapılan analiz Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Resimli kitapların tür ve bazı içerik özellikleri yönünden dağılımı

	N	%
Öykü	90	60,0
Masal	60	40,0
Hayvan öyküsü	78	52,0
İnsan öyküsü	41	27,33
Doğa öyküsü	31	20,67
Hayal Ürünü	92	61,33
Gerçek Hayattan	58	38,67
Resimle metin işbirliği var	140	93,33
Resimle metin işbirliği yok	10	6,67

Tablo 4'te görüldüğü gibi incelenen kitapların %60'sı öykü ve %40'ı masaldır. Öykülerin %52'sinin hayvan öyküsü, %27,33'ünün insan öyküsü ve %20,67'sinin doğa öyküsü olduğu görülmektedir. Kitapların %61,33'ü hayal ürünü, %38,67'si gerçek hayattan kitaplardır. Ayrıca incelenen kitapların %93,33'ünde resimle metin işbirliği varken, %6,67'sinde resimle metin işbirliği olmadığı tespit edilmiştir.

3.4. Resimli Çocuk Kitaplarının Karakter Özellikleri Yönünden Dağılımı

Çalışmada incelenen 150 resimli çocuk kitabının karakter özelliklerinin ne olduğunu belirlemek için yapılan analiz Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Resimli Kitapların Karakter Özellikleri Yönünden Dağılımı

	N	%
İnsan	41	27,33
Bitki	22	14,67
Hayvan	78	52,0
Nesne	9	6,0
Olumsuz yönlendirme	30	20,0
Olumlu yönlendirme	85	56,67
Nötr yönlendirme	35	23,33
Problem Yaratan	75	50,0
Problem Çözen	50	33,33
Problem Yok	25	16,67
Hayal ürünü karakterler	31	20,67
Günlük hayattan karakterler	119	79,33

Tablo 5'te resimli çocuk kitaplarının karakter özellikleri bakımından bulgulara yer verilmiştir. Bunlardan %27,33'ü insan, %14,67'si doğa, %52'si hayvan ve %6,0'sı nesnedir. Bu kitapların %20'si çocuğa olumsuz yönlendirme, %56,67'si çocuğa olumlu yönlendirme ve %23,33'ün ise herhangi bir yönlendirme yapmadığı görülmüştür. Kitaptaki karakterlerin %50'si problem yaratan, %33,33'ü problem çözen karakterler olduğu, %16,67'sinde ise problem durumu olmadığı için karakterin problem yaratması ya da çözmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Ayrıca karakterlerin %20,67'si hayal ürünü, %79,33'ü günlük hayattan seçilen karakterler olduğu ortaya çıkmıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan çalışma sonucunda 2000-2010 yılları arasında Türkiye'de yayınlanan resimli çocuk kitaplarında çeşitli karakter ve karakter özellikleri bakımından birçok farklılık gözlemlenmiştir. Bu özellikler elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirilmiş ve çocuklara uygun olup olmadığı tartışılmıştır.

Resimli çocuk kitaplarındaki cümlelerin %100'ü dili yalın, %90'ı kurallı, %84'ü somut temalı temalıdır. Kitapların tamamında noktalama işaretlerine dikkat edilirken, sol marjın %96,67 oranında aynı yerden başladığı saptanmıştır.

Resimleme özellikleri açısından incelenen kitapların %98'inin renkli, %76'sının yalın ve %62'sinde resim çerçeve ile metinden ayrılmamış olduğu belirlenmiştir. Resimli çocuk kitaplarında genel olarak yalın resimler tercih edilmiştir.

İncelenen ve %60'ının öykü olduğu görülen kitapların %52'si hayvan öyküsünden oluşmaktadır. Ayrıca incelenen resimli çocuk kitaplarının %61,33'ü hayal ürünüdür ve %93,33'ünde resimle metin işbirliği tespit edilmiştir.

Resimli çocuk kitapları karakter özellikleri bakımından incelendiğinde %52'sinin hayvan karakterler olduğu; %79,33'ünün günlük hayattan seçildiği ortaya çıkmıştır. Bu kitaplardaki karakterlerin %56,67'sinin çocuğa olumlu yönlendirme yaptığı; %50'sinin ise problem yarattığı belirlenmiştir.

4.1. Sayfa Düzeni-Dilbilgisi Özellikleri Açısından

Bilindiği üzere resimli çocuk kitaplarında sayfa düzenlemesi çok önemlidir. Resim ve metnin bir bütünlük içerisinde olmasına dikkat edilmelidir. Çocuk yayınlarda resim ve yazıların yerleştirilişi, satır araları ve başlarının, alt ve üst boşlukların ayarlanması, normal aralıklı ya da normalden çok aralıklı satırlarla düzenlenmiş sayfaların tercih edilmesi ve sayfa kenarlarında geniş marjlar bırakılması oldukça önemlidir. Sol marjın gözü yormaması açısından aynı hizadan başlaması gerekmektedir (Döl, 1999; Ulutepe, 2010). Araştırma sonunda sol marjın resimli çocuk kitaplarının çok büyük bir kısmında (%96,67) aynı yerden başladığı saptanmıştır. Ayrıca kitapların tamamında noktalama işaretlerine dikkat edilirken %93,33'ünde resimle metin işbirliği olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların alan yazında yer alan bilgilerle uyumlu çıktığı görülmüştür.

4.2. Resimleme Özellikleri Açısından

İyi resimlenmiş, üslubu başarılı kitaplar doğuştan çocuklarda var olan estetik duygusunun gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu sayede çocuk ilk edebi ve estetik değerleri kazanacaktır (Döl, 1999). Resimleme özellikleri açısından incelenen kitapların daha çok renkli (%98), resim çerçeve ile metinden ayrılmamış (%62) ve yalın (%76) olduğu belirlenmiştir. Çocuk kitaplarında genel olarak yalın resimler tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular okul öncesi dönemindeki çocukların estetik değerleri kazanmaları açısından engel bir duruma sahip olmadığını göstermiştir. Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterliklerinden yaratıcılık ve estetik yeterlik alanına göre çocukların estetik anlayışı ve seçicilik becerilerini geliştirebilmek için okul öncesi öğretmenleri çocuğun yaşadığı ortamı estetik anlayışına göre düzenlemesi için fırsatlar vermelidir (Milli Eğitim Bakanlığı Komisyon, 2008). Bu bağlamda çalışmada incelenen kitaplar aracılığıyla çocukların estetik değerlerinin gelişmesini sekteye uğratabilecek araçların piyasada az bulunması öğretmenler tarafından daha az kullanılacaklarına ilişkin bir kanı ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar estetik değerlerin oluşumuna zarar verecek kitapların az oluşu bu kitaplara ulaşımı azaltacağı düşüncesi oluşsa da öğretmenlerin edindikleri özel alan yeterlikleri sayesinde bu tür kitapları tercih etmemelerinden kaynaklı olarak bu tür kitapların basımı da azalmış olabilir.

4.3. Karakter Özellikleri Açısından

Resimli çocuk kitapları karakter özellikleri bakımından incelendiğinde %52'sinin hayvan olduğu tespit edilmiştir. Uğurlu'nun (2013) da belirttiği gibi çocuk, ebeveyninin yardımıyla kitaplardaki resimleri sözel olarak dinler ve görsel olarak okur. Bu resimlerin hayvan karakterlerden oluşması ise onun dünyasına yeni ve farklı bir duyarlılığın kapılarını aralar. Bu, aynı zamanda çocuğun süreç içinde duygusal ve bilişsel yetilerinin yanı sıra, eğitiminin de gelişiminde etkin bir araçtır.

Döl'e (1999) göre çocuk kitapları her türlü kör inanç ve önyargıdan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı, bağnazlık dolaylı ya da doğrudan aşılammalıdır. Yurt sevgisi, ulusal değerler ve Türklük bilinci işlenirken evrensel değerler bir kenara itilmemeli, ülkeler arasında düşmanlık ve öç alma duyguları körüklenmemelidir. Yiğitlik abartılmamalı, çocuklara, yanılmaz insan, üstün insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. Çocuk kitaplarında, çelişkileriyle, değişen düşünce ve duygularıyla insanı görmeli başkalarında kendisine benzerlikler bulabilmelidir. Katı ahlak kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır. Sözü geçen değerlere paralel olarak bu araştırmada incelenen resimli çocuk kitaplarındaki karakterlerin %20,67'si hayal ürünü, %79,33'ü günlük hayattan seçilen karakterler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kitapların %20'si çocuğu olumsuz yönlendirme, %56,67'si çocuğa olumlu yönlendirme ve %23,33'ün ise herhangi bir yönlendirme yapmadığı görülmüştür. Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterliklerinden gelişim alanları yeterlik alanına göre eğitim faaliyetlerini yürütebilmek için okul öncesi öğretmenleri probleme dayalı öğrenme, projeye dayalı öğrenme, beyin fırtınası gibi tekniklerle çocuklara araştırma, keşfetme, sorun çözme, eleştirel öğrenme ve karar verme deneyimlerini yaşayarak kazanabilecekleri ortamlar hazırlamalı ve öğrenme temalarını günlük yaşamdan, çocukların ilgilerinden ve ihtiyaçlarından yola çıkarak öğrendiklerini günlük yaşama aktarmalarını sağlamak için fırsatlar yaratmalıdır (MEB Komisyon, 2008). Çalışmada incelenen kitapların büyük çoğunluğunun günlük hayattan seçilmiş olması öğretmenlerin sahip olması beklenen yeterliklere uygun bulunurken beşte biri kadar da olsa olumsuz yönlendirme yapan kitapları sınıf ortamında bulundurmaları kendilerinden beklenenlerle çelişmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin çocukların gelişimlerine uygun kitapların seçimine yönelik nasıl hassasiyet göstereceklerine ilişkin bilgi ve kazanımları lisans eğitimleri sırasında ilgili dersler sırasında edinmeleri gerekmektedir.

Çocuğun devam ettiği okul ve sınıf şartlarının en iyi şekilde hazırlanıp, çocuğa sunulması hazırlanan programın niteliğinin artırılmasında önemli bir yer tutar. Özellikle yaratıcı düşünme, problem çözme becerilerinin, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilme yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olan zengin bir yaşantı ortamı öğretmenler tarafından oluşturulmalıdır. Çocuk kitapları da bu zengin çevrenin parçalarından birisidir (Ergün ve Gündüz, 2011). Çocuk kitaplarında ele alınan konularda olaylar başarı ve olumlu bir şekilde sonuçlanmalıdır. Kitaptaki karakterlerin karşılaştıkları problemleri başarı ile çözümlenmeleri çocuklarda problem çözme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacaktır (Gönen, Aydos, Şentürk, Karaca, Kahraman, ve Tuna, 2013). Bu dönemde çocuklar model alma ve taklit yoluyla öğrendikleri için resimli çocuk kitapları sosyal davranışların kazanılmasında büyük bir paya sahiptir. Kitaplarda yer alan karakterler ve resimler çocukların hayal güçlerinin gelişmesini sağlamaktadır. Bu sayede geniş bir hayal gücüne sahip olan çocuklar daha yaratıcı ürünler ortaya koyabilmekte ve problem çözen bireyler olmaktadır. Çalışmada incelenen resimli çocuk kitaplarında daha çok problem yaratan karakterler (%50) olduğu, problem çözen karakterlerin ise %33,33 civarında olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında problem durumu olmadığı için karakterin problem yaratması ya da çözmesi gibi bir durum söz konusu olmayan oran %16,67'dir. Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterliklerinden yaratıcılık ve estetik yeterlik alanına göre araştırma, keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme becerisini geliştirebilmek için çocukların yaratıcı çabalarına, özgün görüşlerine, değişik ve şaşırtıcı fikirlerine saygı göstererek onları teşvik etmeli; problem durumları vererek derinlemesine araştırma, eleştirel düşünme, neden-sonuç ilişkisi kurma, deneme, karar verme, sorun çözme fırsatları sunmalı ve etkinlikler sırasında çocukları "daha farklı nasıl olabilir?" gibi düşünmeye yöneltici sorularla alternatiflerin varlığından haberdar etmelidir (MEB Komisyon, 2008). Çocuklar sosyal problem çözme becerisini kazanmak için ilk olarak uygun ortam ve koşullarla karşılaşarak uygulamalar yaparak öncelikli olarak model aldığı kişi veya karakterlerin çözüm yollarını denemekte, ardından kendi özgün problem çözme stillerini üretmek kullanmaktadırlar. Bu bakımdan öğretmenlerin sahip

oldukları özel alan yeterlikleri sayesinde çocuklara tutum ve davranış olarak rol model olurken, sınıf ortamı için seçtikleri ya da ailelere evde okumak üzere önerdikleri resimli çocuk kitapları aracılığıyla çocuklara farklı modeller de sunarak bakış açılarının gelişmelerine yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada incelenen kitaplarda yer alan karakterlerin yarısının problem yaratırken yalnızca üçte biri kadar karakterin problem çözmesi, öğretmenlerin çocuklar için doğru ve uygun kitap seçmesi yönündeki seçenekleri kısıtladığı görülmektedir. Nitekim problem çözen karakterlerin yer aldığı kitapların problemleri çözmeye hangi yolları seçtiğinin de incelenmesi başka bir araştırmada çalışılabilecek bir konudur.

Bu çalışma sonucunda kütüphanelerde ve yayınevlerinde çocukların gelişimlerine uygun olan ve olmayan farklı özelliklerde kitapların olduğu görülmüştür. Okul öncesi öğretmenlerinin sahip olması beklenen özel alan yeterliklerini kazanması, çocukların sağlıklı bir gelişim örüntüsü kazanabilmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir. Çeşitli kitaplar arasından doğru kitapların bulunması ve çocuklara sunulmasında öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin lisans eğitimi sırasında aldıkları derslerde özel alan yeterliklerini geliştirmeye yönelik bilgi ve becerileri kazanmaları için fırsat verilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin lisans eğitiminin ardından da mesleki gelişimlerini sürdürmek amaçlı ilgili kurslara ve çalıştaylara katılımları teşvik edilmelidir. Çocuk kitapları hakkında gerekli yetkinliğe ulaşan öğretmenler, sınıflarına uygun kitapların seçiminde olduğu kadar ailelere de doğru kitaplara nasıl erişeceklerine ilişkin bilgilendirme yapmada da duyarlı olmalıdır.

5. KAYNAKLAR

- Bilgin, H. (2011). *5-6 Yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa yönelik kavramına göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, P. ve Kuşdemir, Y. (2013). Tübitak tarafından yayınlanan çocuk kitaplarının içerik özelliklerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(12), 215-226.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırmanın temelleri. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çatalcalı Soyer, A. (2009). Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 13-27.
- Döl, A. (1999). *0-6 Yaş çocuk kitapları resimlemeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Ergün, M. ve Gündüz, A. (2011). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul öncesi çocuk kitaplarını değerlendirmesi. *Dünya'daki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.
- Gönen, M., Aydos, E. H., Şentürk, Ç., Karaca, G., Kahraman, N. C. ve Tuna, P. (2013). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve fiziki özelliklerinin incelenmesi. *Sırt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 111-123.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Konar, E. (2004). *1995-2002 yılları arasında yayımlanan okul öncesi hikâye kitaplarındaki bazı kavramların içerik ve biçimsel olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Mardi, H. Ö. (2006). *Çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Komisyon (MEB Komisyon). (2008). *Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Ankara: OYEGM.
- Uğurlu, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Turkish Studies*, 8(4), 1381-1393.
- Ulutepe, Z. (2010). *Okul öncesi dönem hikâye kitabı resimlemelerinin tasarım ilkelerine uygunluğunun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Young, T. A., Hadaway, N. L., & Ward, B. A. (2013). International children's trade books: Building blocks for character education. *Childhood Education*, 89(6), 379-386.
- Zivtçi, F. (2005). *Türk ve Alman çocuklarına seslenen kitaplardaki yetişkin kahramanların karakter çerçeveleri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Extended Abstract

Nowadays, in parallel with the rapid advancement of information and technology, equipment, tools and methods used in education are also changing. Despite widely usage of computer, internet and many modern interactive tools in education, books remain as the leading printed educational tools which educational institutions and teachers have not given up using. Development and progress of societies are directly proportional to educating individuals with the habit of reading. Considering the fact that the child's development is a whole and child is exposed to various stimulus, picture books are a practice area for the child. Together with benefit of picture books in children's development and socialization, child's literature-book relation provides a basis for establishment of book culture in child's future life. Book culture in child transforms the child into individuals who make comments, who think, study, create and discuss. The importance of children's picture books in children's development cannot be ignored and therefore, these books should be prepared considering a distinct sensitivity. In this respect, objective of the study consists of analysis of content and illustration features of children's picture books published in Turkey during the years 2000-2010.

In the research, scan-descriptive method was used. Scanning researches; are type of studies conducted in order to obtain knowledge through questions and applications posed towards sampling group which can represent a universe at best (Büyükoztürk *et al.*, 2009). For the theoretical part of the research, sources were scanned and information was compiled. Book review form was applied on 150 books consisting of preschool story books published during 2000-2010. Through the book review form, physical, illustration, content and character features of the books were examined. The study group of the research was determined using appropriate sampling method. The books included in the study group were obtained from the National Library, D&R and Remzi Bookstore located in Ankara. 150 books published by Yapa, Zambak, Esin, Ünlü, Mavi Bulut, Kök, Tübitak, İş Yayınları, Kanat Çocuk, Kaknüs Çocuk, National Geographic and MEB Publishing Houses during 2000-2010 in Turkish constitute the study group related to preschool period. Content and formal analyses of preschool story books published during 2000-2010 were conducted by researchers through book analysis form developed by appealing to expert views. While establishing book analysis form, acquired resources were scanned and expert opinions were taken. The data acquired during form establishment were used and they gained final shape by submitting to expert views. Content and formal analyses of preschool story books published during 2000-2010 were conducted by researchers through book analysis form developed by taking expert views. While establishing book analysis form, acquired resources were scanned and expert opinions have been taken. The data acquired during form establishment were used and they gained final shape by submitting to expert views. Pre-school period children's picture books that can be obtained were read in accordance with the form and evaluated.

In terms of illustrating features, examined books were determined as to have mainly; colored (98%), unframed (62%) and simple edge (76%) pictures. In children's picture books in general, simply edge pictures are preferred. In the light of acquired findings, it can be seen that these books assist children of preschool period in gaining aesthetic values. As a result of conducted research, the left margin in a very large part of children's picture books (96.67%) was found to start from the same place. Moreover, in all of the books, punctuation was paid attention, and in 93.33% of them, picture cooperation with text was found. Analyzed from the point of character features of children's picture books, 52% of these books were found to have been written on animal characters. In the children's picture books examined in this study, 20.67% of the characters were found to be product of imagination, and 79.33% of them were chosen among everyday life characters. It was found that 20% of these books motivated children negatively, 56.67% of them positively, but 23.33% of these books did not employ any themes. In this context, 50% of the characters included in the books examined in the study created problems while 33.33% of them solved a problem. Apart from that, the rate of characters that did not create or solve any problems because of the lack of theme was 16.67%.

Since children's picture books are expected to give information while entertaining, it is revealed that current books limit alternatives in terms of selecting of correct and suitable books by teacherstowards children. Indeed, analyzing the methods chosen by the characters in books with problems solving characters can be another subject matter for a future study. Acquiring special field proficiency expected from preschool teachers is important in terms of healthy development of children. Teachers have a big responsibility in finding correct books among a variety of books and providing them to children. In this

context, teachers should be encouraged to attend workshops related to maintaining their professional development following their bachelor's degree education. Teachers, with adequate competency relating to children's books, should also be sensitive in informing parents regarding the selection of proper books in their classes. In addition, as a result of this study, it is also revealed that there are certain books with different features appropriate and inappropriate for children's development in various bookstores and libraries. In order to facilitate access of teachers and families to qualified books, there are great responsibilities fallen onto authors, artists and publishers. Care should be taken to yield more qualified writing, drawings and printing in their works to support children's aesthetic senses, ability of creativity and problem solving.